

Fredagskronikken

Ola Kvaløy, dekan og professor i samfunnsøkonomi, Handelshøgskolen ved Universitetet i Stavanger

Ola Kvaløy

Den samfunnskritiske blårusen

Dette året, hvor vi virkelig lærte hvilke jobber som er samfunnskritiske, når interessen for studier i økonomi og administrasjon nye høyder.

● **Denne uken** startet alvoret for studentene. Festing og fadderuke er tilbakelagt, nå skal det (i tillegg) leses og læres. Hvem studentene er, og hva de lærer, varierer ganske lite fra år til år, men over tid ser vi noen ganske markerte trender.

En av de mest slående er den formidable veksten både på tilbuds- og etterspørselssiden for utdanning i økonomisk-administrative fag – «øk. adm.». Bare i år økte tallet på førstegangssøkere i Norge med 25 prosent. De siste ti årene har veksten i masterkandidater innen øk. adm. økt med 170 prosent, mot 50 prosent for andre samfunnsfag. Og mens man for ti år siden hadde to institusjoner i Norge som kalte seg handelshøyskoler, har vi nå ti. Med unntak av de to store, NHH og BI, er alle disse tilknyttet et universitet.

Trenden er ikke særnorsk. Handelshøyskoler, eller «business schools», har gjennom flere tiår vokst i antall og størrelse verden over.

Hvorfor skjer dette, kan en spørre, og er det en ønsket utvikling?

Det mangler ikke på kritikere. Veksten i økonomi og administrasjon blir gjerne oppfattet som symptom på et nyliberalt regime hvor markedsøkonomien behandles ukritisk, og hvor instrumentell nyttetenkning trumfer dannelse og samfunnskritikk.

Tankesmien Manifest har gjennom en interessant artikkelserie sett kritisk på hva business-studenter faktisk lærer. En av bidragsyterne, Karl-Fredrik Tangen, slår fast at «den merkantile klasse» blir eksponert for et overfladisk og grunt pensum, som samtidig gir inntrykk av at studentene kommer til å få mye mer ansvar og en høyere posisjon enn de faktisk vil få.

Sosialantropologen David Graebers bestselger «Bull shit jobs» kan også leses som en kritikk av øk. adm.-feltet. Han lister jobber innen HR, kommunikasjon, markedsføring og finans som meningsløse, eller «bull shit», fordi «ingen» (heller ikke de som selv besitter dem), ser verdien i dem. Og jobbene blir

↑ Mens Norge for ti år siden hadde to institusjoner som kalte seg handelshøyskoler, har vi nå ti. Alle er tilknyttet universiteter, unntatt de to store, NHH og BI, skriver Ola Kvaløy. Foto: Gunnar Lier

gjærne beskrevet som motstykket til de viktige og samfunnskritiske jobbene. Det er ikke finansmeglere eller kommunikasjonsrådgivere som står på regjeringens liste over kritiske samfunnsfunksjoner, som Mimir Kristjansson påpekte i Dagbladet da Norge stengte ned.

Kritikken mot øk. adm.-feltet er interessant, men tegner et stereotypisk og tidvis misvisende bilde av både utdannelsen og de jobbene kandidatene går ut i.

Det er nemlig flere grunner til den økte interessen for øk. adm.-studier.

For det første øker behovet. Økonomi og administrasjon er anti-kjernevirksomhet. Det er tjenester som smører organisasjoner og markeder og som dermed skal bidra til å redusere transaksjonskostnadene i økonomien. Mens kjernevirksomhetene – selve produksjonsprosessene – blir automatisert og effektivisert, øker kompleksiteten i historiefortellingene som omringer produksjonen av varer og tjenester.

Det skal rapporteres og kontrolleres. Det skal markedsføres og det skal kommuniseres. Det skal ansvarliggjøres og det skal ledes. Dette må fortsatt gjøres av mennesker. Etterspørselen etter sosial kompetanse øker, og dermed også etterspørselen etter gatesmarte business-studenter som ønsker å jobbe med mennesker.

For det andre har handelshøyskolene klart å skape relevans og prestisje utover det rent merkantile. Det finnes faktisk både faglig interesserte og samfunnsengasjerte øk. adm.-studenter. Øk. adm. er nemlig anvendt samfunnsvitenskap. Og etterspørselen etter såkalt «relevans» og nytte øker, også på innsiden av akademien. Mange fagøkonomer og andre samfunnsvitere ønsker i økende grad å bruke sin kompetanse og vitenskapelige metode på å løse konkrete utfordringer i arbeids- og næringsliv. Dette

øk. adm.-kandidater blir gjerne noe nedlatende omtalt som blårus, for sin presumptive mangel på vidd og samfunnsforståelse. Men det er en kraftig undervurdering

bidrar til at flere toppforskere velger å jobbe på handelshøyskoler, hvor tilgangen til praksisfeltet er bedre. Dermed øker også den faglige prestisjen til disse skolene, noe som igjen sikrer en tilstrekkelig stor andel faglig interesserte studenter.

Den samfunnsengasjerte studenten finner interesse i øk. adm.-studier både fordi de får interessante jobber i offentlig sektor og fordi private bedrifter i økende grad må ta samfunnsansvar. Det gjelder spesielt på klimafeltet, men også på spørsmål knyttet til ulikhet og rettferdighet.

Milton Friedmans tese – om at bedriftenes samfunnsansvar er å maksimere profitt – er under press, og mange unge opplever det private næringsliv som en arena hvor en kan «gjøre en forskjell». Handelshøyskoler fanger opp dette og tilbyr i økende grad utdannelse som anlegger et bredere samfunnsperspektiv og som oppmuntrer til kritisk refleksjon.

Øk. adm.-kandidater blir gjerne noe nedlatende omtalt som blårus, for sin presumptive mangel på vidd og samfunnsforståelse. Men det er en kraftig undervurdering.

Kritikken mot handelshøyskolene må bli mer presis, for den er viktig. Hegemonier må utfordres.

Debattansvarlig: Vidar Ivarsen
Telefon: 22 00 10 59
Sentralbord: 22 00 10 00
Epost: debatt@dn.no

Hovedinnlegg/kronikk:
Inntil 4500 tegn med mellomrom
Underinnlegg/replik:
Inntil 1500 tegn med mellomrom
Legg ved portrettfoto

Alt stoff som leveres til Dagens Næringsliv må produseres i henhold til Vær varsom-plakaten. Dagens Næringsliv betinger seg retten til å lagre og utgi alt stoff i avisen i elektronisk form, også gjennom samarbeidspartnere. Redaksjonen forbeholder seg retten til å forkorte innsendte manuskripter. Debattinnlegg honoreres ikke.